

БӨЛІМ: ПАЙДАЛЫ

Баланы дұрыс сөйлеуге үйрету

ЖАРИЯЛАНДЫ
08.03.2018СІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/25153/

АННОТАЦИЯ / АҢДАТПА

Негізгі қағидалар

- **Үлгілеңіз:** Бала қателессе, түзетпей, **дұрыс үлгіні** қайталаңыз:
Бала: «*аппа кетті*» → Сіз: «*Иә, әпке кетті*».
- **Баяу + анық сөйлеңіз.** 2–6 сөздік қысқа сөйлемдер, қарапайым сөздер.
- **Көзбен байланыс, бетке қарап айту.** Дыбыстың қалай жасалатынын бала көрсін.
- **Сұра-күте тұр-тыңда-кеңейт.** Сұрақ қойыңыз, асықпай күтіңіз, жауабын тыңдап, сөйлемді 1–2 сөзге **кеңейтіңіз**.
- **Экранды шектеу, кітапты көбейту.** Күніне 10–15 мин **дауыстап оқу**.
- **Екі не көп тіл болса:** Бір ересек – бір тіл қағидасы (мысалы, анасы – қазақша, әкесі – орысша).

Күнделікті 10–15 минуттық жоспар

1. **Жылыту (2 мин):** Ерін-тілге жеңіл гимнастика: «па-по-пу», «та-то-ту», «ма-мо-му».
2. **Дыбыс аңшылығы (3 мин):** Бөлмеден бір дыбысқа басталатын заттарды тапқызу: «**С** – сап, су, сүт».

3. **Диалогтық оқу (5 мин):** Суретті кітаптан «Кім? Не істеп жатыр? Қайда?» деп **3 сұрақ** қойыңыз.

4. **Қайта айту (3-5 мин):** Қысқа сөйлем айтыңыз, балаға **қайталатыңыз**, соңына 1 жаңа сөз қосып кеңейтіңіз.

Дыбыстарды қоюға лайфхактар (қазақ тіліне бейім)

- **С/З, Ш/Ж:** Тілді төмен ұстап, тістер жақын. «С-с-с» → «се-си-су». Кейін сөз: *сүт, сөмке, жаз, жап.*
- **Р:** Тілді жоғары таңға жақындату. Алдымен **дірілсіз** «д-т» тізбегі: «тда-тда», кейін қысқа ауа беріп **діріл** шақырыңыз: «ра-ро-ру», сөздер: *арыстан, раушан.*
- **Л:** Тіл ұшы жоғарғы тістердің артында. Буынмен: «ла-ло-лу», сөз: *лау, бала, сал.*
- **Ң:** Артқы тіл көтеріңкі, ауыз ашық: «аң, оң, өң»; жұпта «ан→аң», «тон→тоң» айырымын сездіріңіз.
- **Қ/Ғ - К/Г:** Қатаң-ұяң және жуан-жіңішке айырмаларын **айтқызу**: *қол-коғ емес, қол-көлік (жуан-жіңішке).* Жуан дауыстылармен «қа, қо, қы», жіңішкемен «ке, ки» жаттықтырыңыз.

Ойындар (тез әрі қызық)

- **«Сиқырлы айна»:** Айнаға қарап дыбысты бірге айту, ерін/тіл қалпын көшіру.
- **«Жел-қайық»:** Қағаз кемеңі үрлеп жылжыту—тыныс күшін реттеу (содан соң «с-с-с»).
- **«Дыбыс конструкторы»:** Буындардан сөз құрау: «са-ры → сары».
- **«Сөйлемді аяқта»:** «Мысық ...» – бала толықтырады: «...қатты мияулады».

4 апталық мини-жоспар

- **1-апта:** Күнделікті жылыту + 1 дыбысқа фокус (мыс: С). 10 сөздік шағын тізім жасаңыз.
- **2-апта:** Фокус дыбысты сөз **ортасы/соңында** бекіту (*асық, қас, маса*).
- **3-апта:** Фокус дыбысты **сөйлемде** қолдану: «Сана өз сағатыңды».
- **4-апта:** Қайталау + жаңа дыбысқа көшу. Қиындық тудыратын 5-7 сөзден **бейдж-лист** жасап, күн сайын белгілеңіз.

Қашан маманға (логопед/ДО) қаралу керек?

- **18 айда** әлі алғашқы сөздер жоқ.
- **2,5 жаста** 2 сөзді тіркестер құрмайды.
- **3+ жаста** сөйлеуі бейтаныстарға **түсініксіз** (>50%).
- Ұзаққа созылған тұтығу (2-3 айдан артық), есту күдігі, тіл жүгеншесінің қысқалығы, жиі ауыздан тыныс алу.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.